

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

АКАДЕМИЯ

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“

Тема на дисертационния труд:

ИЗГРАЖДАНЕ НА МОДЕЛИ ЗА ЕЛЕКТРОННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Професионално направление

3.7. „Администрация и управление“

**Докторска програма: Организация и управление извън сферата на материалното
производство (мениджмънт на публичната сфера)“**

Автор на дисертационния труд:

Хава Хюсеин Орцева

Член на научното жури: **доц. д-р Захари Венциславов Горанов**

Настоящото становище е изготвено в качеството ми на член на Научно жури по процедура за защита на дисертационен труд съгласно Заповед № 869 – от 18.03.2025г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ Благоевград, както и на решение от Първото заседание на Научното жури. Госпожа Орцева е изпълнила всички ангажименти от индивидуалния си план и е положила всички изпити от докторантския минимум. Отчислена е с право на защита.

Не се откриват пропуски в проведената до момента административна процедура. Представената документация показва, че дисертанта отговаря на формалните изисквания за придобиване на ОНС „доктор“, определени в Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

1. Общ характер на дисертационния труд

Дисертационният труд с обем от 185 страници се състои от въведение, изложение в четири глави, заключение, справка за научните приноси, списък на използваните информационни източници, списък на съкращенията, както и приложения.

Списъкът на цитираната и използвана литература включва 144 заглавия, които са на английски и български езици.

Изследването съдържа графики, които нагледно представят данните и резултатите от направените изследвания, изводи и препоръки.

2. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение.

Изследването на дисертанта е насочено електронното здравеопазване, което има потенциала да подобри достъпа до системата на здравеопазване за тези групи от населението, които поради различни причини са лишени от здравни услуги, като увеличи капацитета за предоставяне и приспособяване към персоналните нужди на отделните пациенти и потребители. Системите за електронно здравеопазване могат да подобрят здравните грижи посредством осигуряването на достъп до здравни досиета, резултати от клинични и лабораторни изследвания, както и да осигурят мониторинг на здравния статус на пациентите и превенция на определени заболявания. Считаю, че е актуална тематиката, която е изследвана от дисертанта.

3. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал

Докторантът показва задълбочено познаване на състоянието на проблема според направеният литературен обзор от 144 заглавия на учебни пособия, европейски и национални нормативни документи. Почти всички ползвани литературни източници са коректно цитирани в дисертационния труд.

Списъкът със съкращения се състои от 36 абривиатури, които са използвани в дисертационния труд. Основният текст съдържа 20 фигури и 5 таблици.

Обектът и предмета на дисертационния труд са ясно определени. Задачите в изследването са изпълнени.

Докторантът коректно използва документите, които към настоящия момент регулират процесите по водене на прилежащата документация на пациентите. Разгледани са нормативните актове в изследваната област, както на международно, така и на национално ниво.

Глава Първа е с наименование „Особености на електронното здравеопазване“. Главата разглежда особеностите на електронното здравеопазване, като проследява неговото възникване и еволюция, характерните му черти, както и ключовите форми и инструменти, които го изграждат. Анализира се историческото развитие на електронното здравеопазване, като се акцентира върху технологичния напредък, довел до дигитализацията на здравните услуги, както и върху глобалните тенденции в тази област. Разгледани са и характерните му особености, включително неговата интердисциплинарна природа, значението на информационните технологии и предизвикателствата, свързани със сигурността на данните. Разгледани са основните форми и инструменти, сред които електронните здравни досиета, телемедицината и мобилните приложения за мониторинг на здравето.

Втора глава е озаглавена „Международно сътрудничество в областта на електронното здравеопазване“. Тя е посветена на международното сътрудничество в областта на електронното здравеопазване, като акцентира върху глобалния характер на този процес и ролята на международните организации в неговото развитие. Представени са приоритетите на Европейския съюз в сферата на електронното здравеопазване, като са представени и стратегиите и регулаторната рамка, разработена от ЕС. Анализирани са и основните проблеми и предизвикателства пред развитието на електронното здравеопазване, включително въпросите, свързани със сигурността на личните данни, киберсигурността и липсата на единни технологични стандарти в международен план.

Трета глава е със заглавие „Развитие на електронното здравеопазване в Република България“. Тя е посветена на развитието на електронното здравеопазване в Република България, като се анализират неговите характеристики, актуалното състояние, предизвикателствата и възможностите за усъвършенстване. Дисертантът поставя акцент върху внедряването на електронните здравни досиета, системите за електронни рецепти и телемедицината. В тази част се обсъждат възможностите за повишаване на ефективността чрез автоматизиране на административните процеси, дигитализация на медицинските услуги и използване на изкуствен интелект за анализ на здравни данни. Авторът също разглежда правната рамка на електронното здравеопазване в България и степента на нейната хармонизация с регулаторните изисквания на Европейския съюз.

Четвърта глава е със заглавие „Анализ и интерпретация на резултатите от проведеното изследване“. Анализът на резултатите предоставя ценна обратна връзка от страна на потребителите на здравни услуги относно силните и слабите страни, предизвикателствата и възможностите пред употребата на ИКТ в процеса на предоставяне на здравни грижи в България. Анкетното проучване обхваща нагласите на участниците в него по отношение на темата за електронното здравеопазване в нашата страна и начинът на подобряване на предлаганите услуги в здравния сектор. Проучването обхваща 20 въпроса, които са ясни и добре формулирани. Резултатите от проведеното проучване показват, че потребителите на здравни услуги, проявяват по-скоро положително отношение към електронното здравеопазване и практическото му прилагане в България.

Предложените препоръки от анкетата са с приложна насоченост.

4. Научни и научно-приложни приноси.

Дисертантът има приноси, които са безспорни:

1. Доразвита е теорията и е разширено познанието в областта на моделите на електронното здравеопазване, като е извършен задълбочен анализ на международната и българската политика в областта на електронното здравеопазване.
2. С приносен теоретико-методологичен характер са изследователските резултати, доказващи удовлетвореността на респондентите от прилагането на някои от елементите на въведените модели на електронно здравеопазване.
3. С научно-практическа приложимост дисертационното изследване може да се приложи като база за включване в курсове “Модели за електронно здравеопазване”, „Електронно здравеопазване“ във висшите училища в Р България.
4. С практико-приложен характер е разработената анкетна методика, която предоставя насоки за практикуващи медицински и други специалисти в системата на здравеопазване.

Считам, че приносите са коректно представени.

5. Наукометрични показатели

Представени са общо 4 публикации във връзка с дисертационния труд, както следва:

1. Орцева, Х., Р. Дойновска, Електронното здравно досие - възможност за качествени здравни услуги, Сертификат за участие в XXI-ва - Студентска научна конференция на Факултет Обществено здраве, здравни грижи и спорт, 19-ти май 2022, Благоевград
2. Орцева, Х., Електронното здравеопазване като приоритет на Европейския съюз, сп. „Международна политика“, кн. 1, 2024 г., стр. 100 – 115

3. Орцева, Х., Особенности на електронното здравеопазване, сп. „Право, Политика, Администрация“, Том 11, Брой 2/2024г., стр. 33 - 46

4. Орцева, Х., Характеристики и състояние на електронното здравеопазване в Република България, сп. „Право, Политика, Администрация“ (под печат) **Публикациите отразяват коректно дисертационния труд. Те са на високо научно ниво.**

6. Критични бележки и препоръки

Има на места абзаци в текста, които не са логически свързани.

В библиографията някои от литературните източници не са коректно цитирани.

Като препоръка бих дал, дисертантът да продължи да се развива в тази научна област.

7. Заключение

Дисертационният труд отразява коректно изследванията на автора, които имат безспорен научно-приложен и приложен характер.

Представеният дисертационен труд, публикациите на автора и формулираните приноси имат всички достойнства и считам, че съответстват напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени в ЮЗУ.

Давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на **Хава Хюсеин Орцева образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма: Организация и управление извън сферата на материалното производство (мениджмънт на публичната сфера)“**

08.05.2025г.

Изготвил:

доц. д-р Захари Горанов

**MINISTRY OF INTERIOR
ACADEMY**

OPINION

on the dissertation for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor"

Topic of the dissertation:

**BUILDING MODELS FOR ELECTRONIC HEALTHCARE IN THE REPUBLIC OF
BULGARIA**

Professional field 3.7. "Administration and Management"

**Doctoral Program: Organization and Management Outside the Sphere of Material
Production (Public Sector Management)"**

Author of the dissertation:

Hava Huseyn Ortseva

Member of the Scientific Jury: Assoc. Prof. Dr. Zahari Ventsislavov Goranov

This opinion was prepared in my capacity as a member of the Scientific Jury for the procedure for defending a dissertation in accordance with Order No. 869 - dated 18.03.2025 of the Rector of the South-West University "Neofit Rilski" Blagoevgrad, as well as a decision from the First Meeting of the Scientific Jury. Ms. Ortseva has fulfilled all commitments from her individual plan and has passed all exams of the doctoral minimum. She is discharged with the right to defend.

No shortcomings have been found in the administrative procedure conducted so far. The submitted documentation shows that the dissertation candidate meets the formal requirements for acquiring the ONS "doctor", set out in the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations for its implementation.

1. General nature of the dissertation work

The dissertation work with a volume of 185 pages consists of an introduction, an exposition in four chapters, a conclusion, a reference to the scientific contributions, a list of information sources used, a list of abbreviations, as well as appendices.

The list of cited and used literature includes 144 titles, which are in English and Bulgarian.

The study contains graphs that visually present the data and results of the research, conclusions and recommendations.

2. Relevance of the problem developed in the dissertation work in scientific and scientific-applied terms.

The dissertation's research focuses on e-health, which has the potential to improve access to the healthcare system for those population groups that, for various reasons, are deprived of healthcare services, by increasing the capacity to provide and adapt to the personal needs of individual patients and users. E-health systems can improve healthcare by providing access to

health records, clinical and laboratory test results, as well as to ensure monitoring of patients' health status and prevention of certain diseases.

3. Degree of knowledge of the state of the problem and creative interpretation of the literary material

The doctoral student shows in-depth knowledge of the state of the problem according to the literature review of 144 titles of textbooks, European and national regulatory documents. Almost all literary sources used are correctly cited in the dissertation.

The list of abbreviations consists of 36 abbreviations that are used in the dissertation. The main text contains 20 figures and 5 tables.

The object and subject of the dissertation are clearly defined. The tasks in the study have been completed.

The doctoral student correctly uses the documents that currently regulate the processes of maintaining the accompanying documentation of patients. The regulatory acts in the research area have been reviewed, both at the international and national levels.

Chapter One is entitled "Features of e-Health". The chapter examines the specifics of e-health, tracing its emergence and evolution, its characteristic features, as well as the key forms and tools that build it. The historical development of e-health is analyzed, focusing on the technological progress that has led to the digitalization of health services, and on global trends in this area. It examines the characteristic features of e-health, including its interdisciplinary nature, the importance of information technologies and the challenges associated with data security. The main forms and tools are examined, including electronic health records, telemedicine and mobile applications for health monitoring.

Chapter two is entitled "International cooperation in the field of e-health". It is dedicated to international cooperation in the field of e-health, emphasizing the global nature of this process and the role of international organizations in its development. The priorities of the European Union in the field of e-health are presented, as well as the strategies and regulatory framework developed by the EU. The main problems and challenges facing the development of e-health are also analyzed, including issues related to the security of personal data, cybersecurity and the lack of uniform technological standards internationally.

The third chapter is entitled "Development of e-health in the Republic of Bulgaria". It is dedicated to the development of e-health in the Republic of Bulgaria, analyzing its characteristics, current status, challenges and opportunities for improvement. The dissertation emphasizes the implementation of electronic health records, electronic prescription systems and telemedicine. This part discusses the possibilities for increasing efficiency through the automation of administrative processes, digitalization of medical services and the use of artificial intelligence for health data analysis. The author also examines the legal framework of e-health in Bulgaria and the degree of its harmonization with the regulatory requirements of the European Union.

The fourth chapter is entitled "Analysis and interpretation of the results of the conducted study". The analysis of the results provides valuable feedback from the users of health services regarding the strengths and weaknesses, challenges and opportunities of the use of ICT in the

process of providing health care in Bulgaria. The survey covers the attitudes of the participants in it regarding the topic of e-health in our country and the way to improve the services offered in the health sector. The survey covers 20 questions that are clear and well formulated. The results of the conducted study show that the users of health services exhibit a rather positive attitude towards e-health and its practical implementation in Bulgaria.

The proposed recommendations from the survey are of an applied nature.

4. Scientific and scientific-applied contributions.

The dissertation has contributions that are undeniable:

1. The theory has been further developed and knowledge in the field of e-health models has been expanded, as an in-depth analysis of international and Bulgarian policy in the field of e-health has been carried out.
2. The research results, proving the satisfaction of the respondents with the implementation of some of the elements of the introduced e-health models, are of a theoretical and methodological nature.
3. With scientific and practical applicability, the dissertation research can be applied as a basis for inclusion in courses "Models for e-health", "E-health" in higher education institutions in the Republic of Bulgaria.
4. The developed survey methodology is of a practical and applied nature, which provides guidelines for practicing medical and other specialists in the healthcare system.

I believe that the contributions are correctly presented.

5. Scientometric indicators

A total of 4 publications are presented in connection with the dissertation work, as follows

1. Ortseva, H., R. Doinovska, The electronic health record - an opportunity for quality health services, Certificate of participation in the XXI - Student scientific conference of the Faculty of Public Health, Health Care and Sports, May 19, 2022, Blagoevgrad
2. Ortseva, H., Electronic health care as a priority of the European Union, journal "International Policy", vol. 1, 2024, pp. 100 - 115
3. Ortseva, H., Peculiarities of electronic health care, vol. "Law, Politics, Administration", Vol. 11, Issue 2/2024, pp. 33 - 46
4. Ortseva, H., Characteristics and status of electronic health care in the Republic of Bulgaria, vol. "Law, Politics, Administration" (in press)

The publications correctly reflect the dissertation work. They are at a high scientific level.

6. Critical notes and recommendations

There are paragraphs in the text that are not logically connected.

In the bibliography, some of the literary sources are not correctly cited.

As a recommendation, I would give that the dissertation candidate continue to develop in this scientific field.

7. Conclusion

The dissertation correctly reflects the author's research, which has an undeniable scientific-applied and applied nature.

The presented dissertation, the author's publications and the formulated contributions have all the merits and I believe that they fully comply with the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation and the Regulations on the terms and procedures for acquiring scientific degrees at the South-West University.

I give a positive assessment of the dissertation and propose to the esteemed Scientific Jury to award Hava Huseyn Ortseva the educational and scientific degree "Doctor" in professional field 3.7. "Administration and Management", doctoral program: Organization and Management outside the sphere of material production (management of the public sphere)"

08.05.2025

Prepared by:
Assoc. Prof. Dr. Zahari Goranov